

Aleg. 324

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności odnoszących się do podniesienia hodowli bydła w 1901 r. i o wniosku p. Cieleckiego odnoszącym się do upoważnienia Wydziału krajowego, ażeby ze stałego funduszu hodowlanego udzielał pożyczki na zakupno buhajów nie tylko gminom lecz i Kółkom roln.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie Wydziału krajowego odnoszące się do podniesienia hodowli bydła w r. 1901 przedstawia obraz działalności pod tym względem w ostatnim dziesięcioleciu tak Wydziału kraj. jak i współdziałających towarzystw gospodarskich, którym kraj poruczył akcyę hodowlaną i z uznaniem podnosi, iż programy akcyi tej ułożone przez te towarzystwa i następnie zatwierdzone przez Wydział krajowy i ek. Ministerstwo rolnictwa były trafne i pomimo szczupłości środków finansowych osiągnięte w tym czasokresie rezultaty świadczą o zmianie na lepsze i choć nie dostateczne stanowczo korzystnymi nazwane być muszą.

Komisya gospodarstwa krajowego stwierdza zgodnie z Wydziałem kr., że hodowla bydła w kraju zrobiła znaczne postępy — że w okolicach, gdzie rozbudziło się zamiętanie do chowu bydła, jakość tegoż znacznie się podniosła — dostrzedz już można dążenia do ujednolajnienia i że głównie postępy hodowli włościańskiej w wielu już okolicach są widoczne, o czem wygląd wystaw przeglądowych świadczy i że z postępem tym rośnie popyt za bydlęm tutejszym tak z zacho-
du jak i z Królestwa i z zabranych krajów, gdzie doborowe sztuki rozplodowe znajdują chętnych nabywców,

Z licznych dat przytoczonych przez Wydział kr. czerpanych ze sprawozdań krajowych towarzystw gospodarskich Komisya powzięła przekonanie, że w stacyach buhajów materyał rozplodników nietylko wzrósł znacznie co do ilości tur i polepszył się co do jakości głównie z powodu zamiany buhajów subwencyonowanych tj. będących własnością prywatną na buhaje subwencyjne będące własnością funduszu subwencyjnego i zakupowane przez komitety towarzystw gospodarskich pod względem rasy, zdrowia i budowy nierównie większą dają gwarancję. Również co do

obór zarodowych pełnej krwi znaczne postępy skonstatować należy a materiał rozplodowy w tych oborach wyprodukowany służy nie tylko do zasilenia obór półkwi i gminnych w kraju lecz jest już poszukiwany nawet po za obrębem kraju.

Obory półkwi nie wszędzie równie dobrze się rozwijają, co po części przypisać należy trudnościom zbytu wyprodukowanych rozplodników — których zapotrzebowanie z powodu nieodpowiedniego wykonania ustawy o licencyonowaniu buhajów nie rozwinęło się do tego stopnia, jak przypuszczano.

Usiłowania zmierzające do podniesienia ras krajowych we wschodniej części kraju dotąd natrafiają na trudności — bydło majdańskie bowiem drobnie i zwyrodniałe wymaga długiej pracy, nim zasłuży na większe rozpowszechnienie, a istniejące trzy obory zarodowe tej rasy bydła nie zdołały dotąd doprowadzić do pomyślnych rezultatów.

Znacznie korzystniej rozwija się w zachodniej części kraju bydło czerwone polskie, które pod opieką krakowskiego towarzystwa rolniczego i stowarzyszeń hodowców tego bydła już w szerokich kołach włościańskich się rozpowszechnia, gdyż zalety jego jak zdrowotność i skromność co do wymogów pożywienia zostają należycie oceniane.

Komisya gospodarstwa krajowego już kilkakrotnie miała sposobność zaznaczyć, że zakładanie obór zarodowych gminnych wywiera może najwydatniejszy wpływ na podniesienie hodowli u włościan i dalsze rozwinięcie akcyi w tym kierunku byłoby wskazane, nie może jednak zataić, że wobec znacznych kosztów połączonych z zakładaniem tych obór, gdzie cały kapitał potrzebny do zakupu sztuk rozmieścić się mających między włościan jednej miejscowości czerpany być musi z funduszów subwencyjnych — niemniej też wobec okoliczności, że obory takie tylko tam zakładane być mogą, gdzie znajdują się osobistość chcąca i mogąca otaczać tę oborę swoją opieką — zadanie to choć pierwszorzędnego znaczenia tylko stopniowo przeprowadzonym być może.

Wydział krajowy w myśl uchwały Wysokiego Sejmu zażądał od obu krajowych towarzystw gospodarskich przedłożenia programu działalności na polu podniesienia hodowli bydła na dalszy czasokres i po zasięgnięciu opinii krajowej Komisji dla spraw rolniczych, która poparła prośbę tych towarzystw o wyjednanie u Wysokiego Sejmu dalszej dotacyi w wyższej nieco kwocie — by sprostać zadaniom przedstawionym w przedłożonych programach — wstawił do preliminarza wydatków na rok 1902 pierwszą ratę z 75000 koron tytułem subwencyi na podniesienie hodowli bydła w kraju — która przez lat 10 udzielana będzie, pod warunkiem jednak, że ze skarbu państwa subwencya w tej samej wysokości udzieloną zostanie. Subwencya ta jest wyższą od dotychczasowej o 15000 koron, w roku 1902 jednak, w którym z dniem 1 lipca kończy się okres dziesięcioletni dotychczasowej subwencyi, nadwyżka ta wynosi tylko 7500 koron — tak że cała subwencya krajowa rozdzielona pomiędzy obydwa krajowe towarzystwa gospodarskie w stosunku jak 2:1 ze względu na obszar należący do ich działalności wynosi w tym roku tylko 67500 koron. Komisya gospodarstwa krajowego z uznaniem podnosi to zarządzenie i zgodnie z Wydziałem krajowym poleca Wysokiej Izbie przemianę tego wniosku w uchwałę.

W ubiegłym roku obydwa krajowe towarzystwa gospodarskie odniosły się do c.k. Ministerstwa rolnictwa z prośbą o udzielenie osobnej subwencyi na urządzenie jarmarków i wystaw bydła rozplodowego, a gdy Ministerstwo rolnictwa oznajmiło, że udzielenie takiej subwencyi w kwocie 2000 koron czyni zawisłem od oświadczenia Wydziału kr., czy kraj choć w przyszłości na ten sam cel nie udzieli specjalnej subwencyi, Wydział krajowy po zasięgnięciu opinii krajowej Komisji dla spraw rolniczych w uznaniu pożyteczności urządzenia takich wystaw postanowił przedstawić tę sprawę Wysokiemu Sejmowi i wstawił do rub. XV. wydatków preliminarza na rok 1902 kwotę 1500, koron, przeznaczając z tego 1000 koron dla galic. towarzystwa gospodarskiego we Lwowie a 500 koron dla towarzystwa rol-

niczego w Krakowie. Komisyja gospodarstwa kraj. dzielając w zupełności zapłatę Wydziału kraj. pod tym względem, uprasza Wysoki Sejm o uchwalenie tego wydatku na rok 1902.

Wykonanie ustawy hodowlanej z d. 20. lipca 1892 choć obowiązuje już od szeregu lat, nie ziściło oczekiwania korzystnego jej wpływu na podniesienie hodowli w kraju. Brak należytego poparcia ze strony starostw i wydziałów powiatowych, nieścisłe wypełnianie obowiązków przyjętych przez Komisye licencyjujące a głównie zapoznanie korzyści ustawy przez ludność wiejską i uchylanie się gmin od obowiązku zakupowania potrzebnej ilości buhajów sprawiły — jak to już kilkakrotnie Komisya podnosiła w poprzednich swych sprawozdaniach — że ustawa ta nie przyczyniła się do postępu hodowli w kraju w tym stopniu, jak spodziewać się należało. Nowela do tej ustawy uchwalona przez Wysoki Sejm, która uzyskała już Najwyższą sankcyę, daje możność zmuszania gmin do zakupu potrzebnej ilości buhajów i Komisya w zupełności podziela zdanie Wydziału kraj., że bez ścisłego przestrzegania postanowień ustawy nie osiągnie się zamierzonego celu i że należy w porozumieniu z reprezentacyami powiatowemi na razie choć w tych okolicach, w których hodowla znalazła podatniejszy grunt i znajduje się na wyższym stopniu rozwoju, dołożyć wszelkich starań, by postanowienia ustawy hodowlanej w całej pełni znalazły zastosowanie.

Koszta komisji licencyjonujących przekroczyły prelimitowaną na ten cel kwotę w roku 1901 tak samo jak w roku 1900 i przypuszczać należy, że i w następnych latach przekroczenie usunąć się nie da, jeżeli komisye licencyjonujące gorliwiej zajmą się licencyjonowaniem; a choć Wydział kraj. nie wstawia do preliminarza wydatków na rok 1902 znaczniejszej niż dotąd kwoty na ten cel, komisya mniema, że na przyszłość należy prelimitować na opędzenie kosztów komisji licencyjonujących wydatek odpowiadający rzeczywistej potrzebie, choćby dla uzyskania podstawy do żądania wyższej subwencji państwowej.

Komisya gospodarstwa krajowego już w zeszłorocznem swem sprawozdaniu dała wyraz przekonaniu, że jakkolwiek zastosowanie szczepienia tuberkuliny nie daje bezwzględnej pewności co do rozpoznania gruźlicy u bydła, okazało się, że jest to najpewniejszy, ze wszystkich dotychczas znanych środków do wykrycia utajonej gruźlicy i że należałoby po przeprowadzonych rokowaniach z c. k. Ministerstwem rolnictwa, które pod pewnemi zastrzeżeniami przyrzekło udzielić subwencji kilku tysięcy złr. celem przeprowadzenia próbnych szczepień w oborach pełnej i pół krwi pozostających pod kierunkiem towarzystw gospodarskich, podjąć akcyę w tym kierunku w szerszych rozmiarach. Gdy pomimo dopełnienia wszelkich przez c. k. Ministerstwo postanowionych warunków dotąd Wydział kraj. nie otrzymał żadnej odpowiedzi na przedłożony do zatwierdzenia program akcyi w tym kierunku, ograniczył się w 1901 roku jak w poprzednim na przeprowadzeniu ochronnego szczepienia tuberkuliną przez swego weterynarza krajowego który szczepienie to przeprowadził w 31 oborach, między którymi było 12 po raz drugi badanych. — Obszerne sprawozdanie weterynarza krajowego z jego czynności przyłączone do sprawozdania hodowlanego Wydziału kraj. przedstawia szczegółowo wyniki jego badań i spostrzeżeń a Komisya gospodarstwa poczuwa się do obowiązku powtórnego zaznaczenia, że wobec okoliczności, iż twierdzenie Kocha, jakoby gruźlica u bydła nie przenosiła się na człowieka i odwrotnie gruźlica u ludzi na bydło, zostało na podstawie wielokrotnych badań przeprowadzonych w Niemczech uznane jako niezgodne z rzeczywistością a tem samem przy szerzeniu się gruźlicy u bydła ogniska tej zarazy i dla ludności stają się niebezpiecznemi — nie należy poprzestać na dotychczasowych próbach lecz rozwinąć je w szerszym zakresie. —

Na pokrycie kosztów podróży i dyet weterynarza krajowego spowodowanych szczepieniem ochronnem gruźlicy wstawił Wydział krajowy do preliminarza wydatków na rok 1902 kwotę 2000 koron, z których część wydana nie zostanie, jeżeli Ministerstwo rolnictwa wyasygnuje przyobiecany zasilek z funduszków państwowych.

Weterynarze przy komitetach obydwóch towarzystw gospodarskich na częściowe pokrycie kosztów utrzymania, których Wysoki Sejm uchwalił w ubiegłym roku wydatek w kwocie 2400 koron i których głównym zadaniem będzie obok we-

terylnarza krajowego przeprowadzać akcyę rozpoznawczą gruźlicy u bydła za pomocą badań klinicznych i szczepienia tuberkuliną jeszcze przed upływem 1901 go roku objęli powierzone im posady po zatwierdzeniu przez Wydział kr. — tenże bowiem celem zapewnienia się, że są należycie obznajomieni ze szczepieniem tuberkuliną i odpowiedzą w zupełności zadaniu, zastrzegli sobie zatwierdzenie ich nominacyi.

Na opędzenie kosztów utrzymania instruktorów hodowli bydła przy krajowych towarzystwach gospodarskich Wydział kraj. wstawił do preliminarza wydatków na rok 1902 jak w latach poprzednich 8000 koron, a wliczając w tę kwotę subwencyę państwową przeznaczoną na pokrycie połowy kosztów utrzymania wspo. mianionych funkcyonaryusz. — Spełniają oni swoje zadanie w myśl instrukcyi służbowej i mogą często być pomocnymi inspektorom hodowli przy krajowych towarzystwach gospodarskich, którzy przy rozległości części kraju należących do ich działalności i rozrzuconych stacyach i oborach zarodowych podlegający ich kontroli nieraz nie są w możności podołać obowiązkom na nich ciążącym.

Komisya gospodarstwa krajowego z ubolewaniem ponowić musi uwagę, że stały fundusz hodowlany utworzony w celu ułatwienia gminom nabycia rozploduków, dotąd tylko w niedostatecznej mierze mógł sprostać swemu zadaniu, ponieważ gminy nie korzystają z możności uzyskania pożyczek bezprocentowych i z funduszu tego, który z końcem 1901 r. wynosił wraz z narosłemi odsetkami 108 252 koron, tylko 2368 koron pozostaje niespłaconego kapitału w 18 stu gminach.—

Zdaniem Komisyi należałoby obmyśleć środki, by fundusz ten w szerszym zakresie mógł być użyty na cel swego przeznaczenia, do czego zmierza i wniosek posła Cieleckiego, który pragnie umożliwić kółkom rolniczym uzyskanie pożyczek z tego funduszu na ten sam cel. — Komisya nie wątpi, że instytucya kółek rolniczych, która w każdym kierunku swej działalności umiała obrać właściwą drogę i zasługuje na wszechstronne uznanie — zdoła może zachęcić ludność wiejską do staranniejszej hodowli, dostarczając jej odpowiedni materiał rozplodowy męski — przesądzać jednak nie może, pod jakimi warunkami i na podstawie jakiego rodzaju zabezpieczenia Kółkom rolniczym z funduszu tego pożyczki udzielone być mogą i w myśl tego umieszcza przy końcu tego sprawozdania odnośny wniosek.

Na podstawie powyższych uwag Komisya gospodarstwa krajowego wnosi.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności odnoszących się do podniesienia hodowli bydła.

2. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt na rok 1902 do wysokości 8.000 koron na pokrycie kosztów Komisyi licencyonujących w myśl §. 4. ustawy z dnia 20. lipca 1892.

3. Sejm wstawia do rubryki XV. następujący wydatek:

Na utrzymanie dwóch instruktorów hodowli bydła, mianowicie jednego dla c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego, drugiego dla c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego 8.000 koron.

4. Na urządzenie targów bydła rozplodowego i wystaw targowych dla gal. Towarzystwa gospodarskiego 1.000 koron, dla Towarzystwa rolniczego krakowskiego 500 koron, razem jednorazowo 1.500 koron.

5. Na kosztą komisyjne przy szczepieniu tuberkuliną 2 000 koron.

6. Na częściowe pokrycie kosztów utrzymania weterynarza przy galic. Towarzystwie gospodarskiem we Lwowie i Towarzystwie rolniczem krakowskiem po 1.200 koron razem 2.400 koron.

7. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby zbadał, pod jakimi warunkami ze stałego funduszu hodowlanego mogłyby być udzielone Kółkom rolniczym bezprocentowe pożyczki na zakupno buhajów i upoważnia go do udzielania takich pożyczek po obmyśleniu bezpieczeństwa zwrotu.

PRZEWODNICZĄCY:
GORAYSKI.

SPRAWOZDAWCA:
SCHNELL.